

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Вараксіна О.В.
*старший викладач,
Аграрно-економічний коледж
Полтавської державної аграрної академії*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ

Забезпечення продовольчої безпеки на сьогодні є важливим питанням для кожної країни та набуває глобального масштабу. Збільшення виробництва продуктів харчування, а також підвищення їх якості та безпечності є одним з найважливіших завдань світової економіки. Сучасна продовольча криза, що зумовлена зростанням населення планети, природними аномаліями, проявами глобального потепління, вимагає здійснення заходів з метою забезпечення продовольчої безпеки кожної держави. Тому питання забезпечення продовольчої безпеки України необхідно розглядати як проблему, що має першочергове значення.

Необхідною науковою основою для розробки державної політики й визначення пріоритетів у системі забезпечення продовольчої безпеки є комплексне вивчення даного питання, що вимагає, в першу чергу, дослідження та уточнення даного поняття як економічної категорії.

За визначенням ще у 1996 році трактуванням Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) – світової організації, що опікується сільським господарством і продовольством, – вважається, що «продовольча безпека забезпечена у тому випадку, коли всі особи в будь-який час мають фізичний та економічний доступ до безпечного й повноцінного продовольства, достатнього, щоб задовольнити свої фізіологічні потреби і переваги, які необхідні для активного та здорового життя» [8].

У сучасній науковій літературі до визначення поняття продовольчої безпеки не існує єдиного підходу, що обумовлюється, в першу чергу, складністю та багатоаспектністю даного поняття. Наприклад, Є.М. Борисенко [3] продовольчу безпеку країни визначає як забезпечення власною сільськогосподарською і продовольчою продукцією з використанням стратегії аграрного протекціонізму.

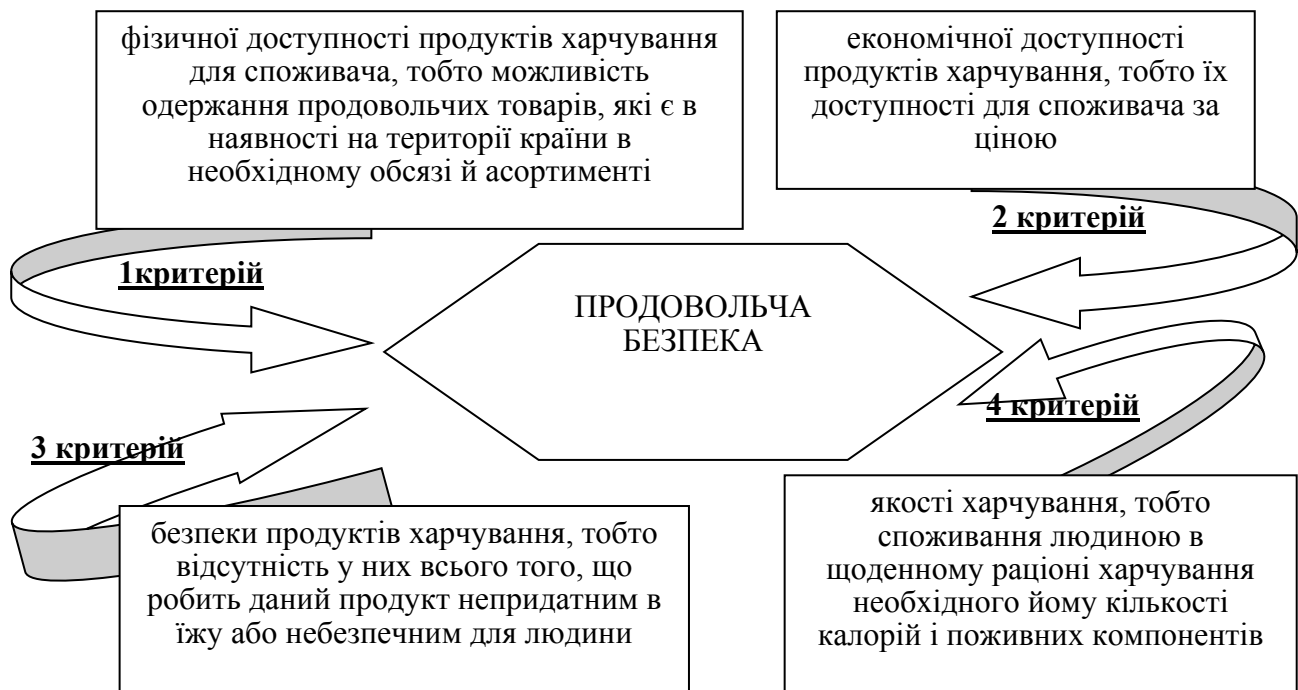
Можна погодитися з тим, що продовольча безпека має базуватися на самозабезпеченні країни основними продуктами харчування за рахунок вітчизняного виробництва. Проте, як уявляється, політика протекціонізму має ряд негативних наслідків, зокрема: обмежує конкуренцію, так як породжує та підтримує внутрішні монополії в торгівельному, фінансовому секторах, призводить до зниження темпу росту національної економіки та експортного потенціалу країни.

На думку О.І. Гойчук [4], система продовольчої безпеки визначається такими характеристиками, як: самозабезпеченість, незалежність, доступність, якість. Продовольче самозабезпечення передбачає задоволення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняного виробництва, що обумовлює незалежність держави у задоволенні базових потреб своїх громадян. Продовольча незалежність характеризується таким рівнем розвитку економіки, коли держава здатна забезпечити продовольчу безпеку у випадках повного чи часткового припинення зовнішніх продовольчих поставок.

С. Дем'яненко та І. Свідерська [5] під продовольчою безпекою розуміють не тільки фізичну наявність продуктів харчування, але й рівень їх економічної доступності для населення. Продовольча безпека країни повинна полягати у гарантуванні для всіх громадян постійної фізичної та економічної доступності безпечних продуктів харчування відповідно до індивідуальних пріоритетів споживачів з метою підтримання їх активної та здорової життєдіяльності.

Можна підсумувати, що продовольча безпека – це рівень забезпечення населення країни продовольством, який є запорукою економічної, політичної, соціальної стабільності та зростання національної економіки країни. Різні підходи щодо її визначення базуються на орієнтації або на імпорту продуктів харчування, або на самозабезпечення ними, або на поєднанні імпорту й власного виробництва продовольчих товарів. Зміст поняття продовольчої безпеки, визначається через його відповідні критерії та показники (рис. 1).

На думку багатьох дослідників, що займаються питаннями аграрного сектора, слід розрізняти чотири основних критерії визначення рівня продовольчої безпеки, які можуть доповнюватися і змінюватися в залежності від економічних, соціальних, демографічних і кліматичних умов країни [1; 2; 3].

Рис. 1. Критерії визначення рівня продовольчої безпеки

Отже, проаналізувавши основні теоретичні підходи до визначення поняття продовольчої безпеки можна відмітити, що дане поняття на сучасному етапі розвитку повинно включати наступні складові елементи:

- самозабезпечення країни основними продуктами харчування за рахунок вітчизняного виробництва, включаючи наявність страхових запасів, що забезпечує захист держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Система забезпечення продовольчої безпеки має ґрунтуватись на максимальній автономності національної продовольчої системи;

- доступність продовольства для всіх верств населення, включаючи як фізичну, так і економічну доступність. Фізична доступність передбачає здатність продовольчої системи виробляти чи імпортувати продовольство, забезпечувати його зберігання і просування в обсягах, що необхідні для задоволення потреб в продуктах харчування для всіх верств населення на рівні раціональних норм. Економічна доступність – це можливість різних прошарків населення купувати в необхідному обсязі і асортименті продукти харчування за відповідними цінами, а також за рахунок засобів, що виділяються державою для оплати поставок продовольства споживачам;

- достатність і збалансованість харчування, що дозволяє підтримувати найвищий рівень фізичного і психічного здоров'я;

- якість – забезпечення належної якості й безпеки продовольчої продукції;

- сталий розвиток аграрного сектору [7].

Виходячи з наукового аналізу тлумачень досліджуваного поняття, а також враховуючи вищевикладені міркування, визначимо «продовольчу безпеку» як стан економіки держави, при якому на основі сталого

функціонування аграрного сектору забезпечуються фізична та економічна доступність продуктів харчування, достатність і збалансованість харчування для всіх верств населення в необхідному обсязі, асортименті і якості на рівні раціональних норм, що забезпечує найвищий рівень фізичного і психічного здоров'я та соціальний розвиток.

Першочерговими заходами щодо забезпечення продовольчої безпеки є подальше поглиблення земельної реформи; удосконалення існуючих форм господарювання шляхом стимулювання розвитку великотоварних господарств, формування інтегрованих структур кооперативного типу в сферах виробництва, зберігання, переробки та збуту сільськогосподарської продукції, сервісного обслуговування, державної підтримки фермерських і особистих господарств; удосконалення системи банківських послуг; реформування амортизаційної та податкової політики; впровадження цінової політики на основі вільного ціноутворення у поєднанні з елементами державного регулювання та посилення антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси та енергоносії, здійснення державою заставних та інтервенційних операцій; удосконалення аграрного ринку шляхом забезпечення відповідності чинної системи стандартизації та сертифікації міжнародним вимогам; технічне переоснащення аграрного сектора на основі урахування сучасних вимог сільськогосподарського виробництва; розвиток фінансового лізингу.

Фундаментальною основою забезпечення національної продовольчої безпеки та продовольчої незалежності держави в сучасному світі є ефективний і сталий розвиток її аграрного сектору, насамперед, його головної сфери – сільського господарства. Саме високоінтенсивне та високоефективне функціонування останнього визначає рівень виробництва аграрної продукції і сировини, а отже – й споживання основних продуктів харчування, від чого залежить здоров'я, фізичний та психологічний розвиток населення.

Список використаних джерел:

1. Береговий В.К. Проблеми продовольчої безпеки України / В.К. Береговий // Економіка АПК. – 2011. – № 4. – С. 45-51.
2. Березівський П.С., Михалюк Н.І. Організація прогнозування та планування агропромислового комплексу: Навч. посіб. / За ред. П.С. Березівського. // Л.: Магнолія Плюс, 2004. – 443 с.
3. Борисенко Е.Н. Продовольственная безопасность России: проблемы и перспективы / Е.Н. Борисенко // М.: Экономика, 1997. – С. 334.
4. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук // Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.
5. Дем'яненко С. До питання про стратегію розвитку аграрної політики України / С. Дем'яненко, І. Свіредська // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 72-79.

6. Курман Т.В. Щодо понять та ознак продовольчої безпеки / Т.В. Курман // Економіка АПК. – 2009. – № 2.

7. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 3-15.

8. FAO 1996. Rome Declaration of World Food Security and World Food Summit Plan of Action. [http: //www.fao.org/wfs/final](http://www.fao.org/wfs/final)

Гулей О.Д., Черногуз О.Г.

студентки,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Дослідження проблеми безробіття в Україні в сучасних умовах господарювання є дуже актуальним. Особливої уваги потребують питання щодо отримання гідної праці, дотримання загальних прав людини в соціально-трудої сфері, гарантування соціального захисту, впорядкування міжнародних міграційних потоків.

Метою даної роботи є дослідження стану безробіття в Україні та визначення напрямків подолання визначеної проблеми, яка склалася на даному етапі розвитку економіки країни.

Згідно із Законом України «Про зайнятість в Україні» безробітними вважаються працездатні громадяни у працездатному віці, які через незалежні від них причини не мають заробітку і трудового доходу, зареєстровані у державній службі зайнятості як особи, що шукають роботу [1]. Проблема безробіття призводить до : збільшення напруженості в соціумі; зростання злочинності; посилення розшарування суспільства; знецінення навчання; втрати кваліфікації; погіршення рівня життя; погіршення купівельної спроможності. Через такі наслідки безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані [5, с. 35]. Саме тому тема є актуальною та потребує подальшого детального вивчення.

Явище, коли частина активного населення хоче працювати, але не може реалізувати свої можливості; коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї; коли кількість наявних робочих місць не відповідає суспільно необхідній кількості – це все безробіття. Рівень безробіття визначається відношенням числа безробітних до загальної чисельності працездатного населення країни [4, с. 232].

Відомо, що одним із найнапруженіших для України років був 2009 рік кризи. Однак, починаючи вже з 2010 року стали помітними позитивні